

Model aktywizacji społeczności lokalnych oraz narzędzia IT poprzez co-design. Możliwości praktycznego wykorzystania co-designu w procesie aktywizacji społeczności lokalnych

MASIT_COD

Publikacja opracowana w ramach Projektu dofinansowanego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach Programu Innowacje Społeczne pt.: „Model aktywizacji społeczności lokalnych oraz narzędzia IT poprzez Co-design”, o akronimie MASIT_COD

Autorzy:

Rafał Darecki

Jan P. Gałkowski

Janusz Halik

Jarosław Herbert

Hubert Kotarski

Gabriela Nowak

Andrzej Rybka

Patrycja Żegleń

Publikacja nieodpłatna, wydana na licencji Creative Commons CC-BY-NC

Rzeszów 2016

Spis treści

I. Wstęp	4
II. Interesariusze Projektu.....	9
III. Charakterystyka modelu.....	10
IV. Funkcjonowanie modelu aktywizacji społeczności lokalnych	17
V. Charakterystyka procesu badawczego	21
VI. Organizacja i realizacja badań	25
VII. Charakterystyka techniczna narzędzia IT	30
VIII. Możliwości wykorzystania wyników przeprowadzonych badań oraz zastosowania modelu w praktyce	38
Spis tabel i rysunków	44
Załączniki.....	45

I. Wstęp

Projekt pt. „Model aktywizacji społeczności lokalnych oraz narzędzia IT poprzez co-design” o akronimie MASIT_COD został dofinansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach Programu Innowacje Społeczne. Wartość dofinansowania przyznanego ze środków krajowych wynosi 867 824,88 zł, natomiast całkowity koszt realizacji Projektu wyniesie 991 696,88 zł.

Realizacja niniejszego Projektu jest odpowiedzią na problem niskiej aktywności społecznej mieszkańców Polski, a w szczególności mieszkańców powiatów peryferyjnych, nieuprzemysłowionych i wiejskich. Założono, że efektem Projektu będzie opracowanie modelu aktywizacji społeczności lokalnych oraz narzędzia IT umożliwiającego społeczny co-design. Proponowany model jest ściśle związany z koncepcją kapitału ludzkiego, społecznego, kulturowego, otwartej innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy. Jest to nowa metoda aktywizacji i rozwijania społeczności lokalnych.

Skutkiem wdrożenia modelu będzie identyfikacja, wyzwolenie i ekonomiczne wykorzystanie potencjału endogenego niezbędnego do poprawy jakości życia mieszkańców oraz profesjonalizacja działań wspólnot, samorządów, lokalnego biznesu, NGO i naukowców dzięki zastosowaniu innowacyjnych procedur i narzędzi.

Do realizacji Projektu powołano konsorcjum, w skład którego weszły:

- Organizacja pozarządowa – Stowarzyszenie Klaster Jakości Życia „Kraina Podkarpacie” (Lider Projektu);
- Jednostka naukowa – Uniwersytet Rzeszowski;
- Przedsiębiorcy – firma Nomino Sp.z.o.o oraz KlasterPro.pl Sp. z o.o.

Za **cel główny Projektu** przyjęto aktywizację społeczną mieszkańców pięciu powiatów województwa podkarpackiego (lubaczowskiego, przemyskiego, ropczycko-sędziszowskiego, strzyżowskiego i rzeszowskiego) poprzez opracowanie modelu aktywizacji społeczności lokalnych oraz narzędzia IT umożliwiającego społeczny co-design. Termin co-design stosowany w Projekcie oznacza proces współtworzenia produktów, usług i rozwiązań organizacyjnych w sektorach obejmujących jakość życia – zrównoważoną turystykę, zdrowie i eko-technologie.

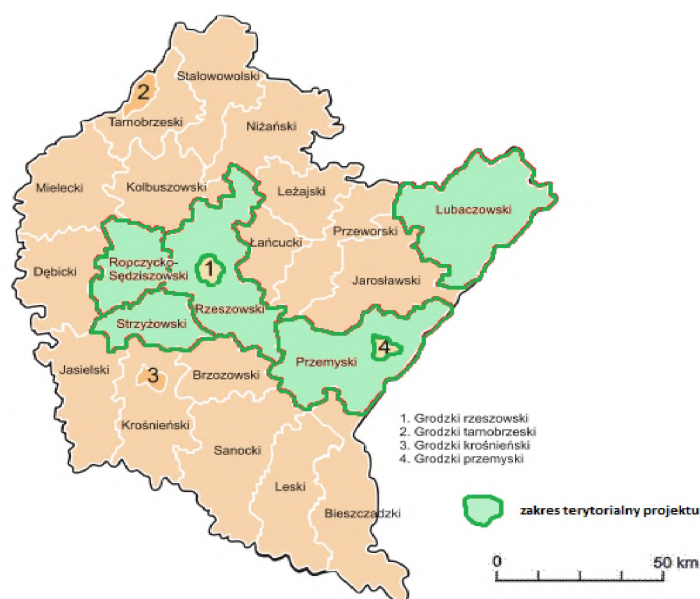
Ponadto wyróżniono następujące **cele szczegółowe Projektu**:

1. Nabywanie, łączenie, kształtowanie i wykorzystywanie wiedzy i umiejętności do tworzenia i projektowania nowych, zmienionych lub ulepszonych produktów, procesów i usług;
2. Wzrost współpracy międzysektorowej i innowacyjności na poziomie lokalnym i regionalnym;
3. Opracowanie procedury diagnozy zasobów kulturowych i materialnych na poziomie lokalnym;
4. Stworzenie modelu interaktywnej platformy społecznościowej umożliwiającej społeczny co-design.

Opracowane procedury mają za zadanie wsparcie następujących mechanizmów:

- wewnętrznej integracji społecznej, ekonomicznej i przestrzennej (procedury przekazywania wiedzy, doświadczeń i kompetencji);
- synergii kapitałów (procedury kreowania wiedzy i kompetencji);
- interakcji generujących innowacje (procedury generowania innowacji);
- samoorganizacji (procedury wprowadzania zrównoważonych zmian).

Rysunek 1. Obszar realizacji Projektu

Realizację Projektu podzielono na dwie zasadnicze fazy:

- a) badawczą trwającą 15 miesięcy (od 01.06.2015 r. do 31.08.2016 r.)
- b) pilotażową trwającą 8 miesięcy (od 01.09.2016 r. do 30.04.2017 r.)

W fazie badawczej należy wyróżnić:

- **Prace analityczne** – analiza desk research zagadnień związanych z co-designem, analiza dostępnych danych statystycznych i raportów dotyczących poziomu aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców powiatów objętych realizacją Projektu, analiza potencjału przyrodniczo-kulturowego badanego terenu.
- **Prace przygotowawcze do realizacji badań jakościowych i ilościowych** – opracowanie narzędzi badawczych, dobór próby, nabór i szkolenie ankierów.
- **Prace konsultacyjne i badawcze** – realizacja badań techniką FGI w pięciu w/w powiatach wśród przedstawicieli NGO, samorządów i lokalnych liderów, realizacja panelu eksperckiego, konsultacje terenowe z interesariuszami Projektu, badania przeprowadzone techniką PAPI wśród mieszkańców w/w powiatów oraz badania przeprowadzone techniką CATI wśród przedsiębiorców prowadzących działalność na terenie objętym realizacją Projektu, nawiązanie kontaktów z osobami i instytucjami potencjalnie zainteresowanymi rezultatami Projektu, tworzenie baz danych.
- **Analiza zebranego materiału badawczego** – opracowanie czterech raportów badawczych (CAPI, CATI, FGI, Inwentaryzacja obiektów w kategoriach: turystyka, zdrowie, ekotechnologie w pięciu powiatach województwa podkarpackiego) oraz jednej monografii prezentującej rezultaty badań, recenzja raportów i monografii.
- **Prace koncepcyjne** – opracowanie modelu aktywizacji społeczności lokalnych oraz narzędzia IT.
- **Uruchomienie testowej wersji portalu SYNERGOS** – narzędzie IT umożliwiające społeczny co-design poprzez innowacyjne sposoby komunikacji, dystrybucji informacji i współpracy interesariuszy (mieszkańców, przedsiębiorców, władz lokalnych, organizacji pozarządowych, liderów społecznych itp.).
- **Promocja Projektu** - realizacja działań upowszechniających Projekt zarówno w kraju, jak i za granicą poprzez:

a) Materiały informacyjne i promocyjne

- opracowanie materiałów informacyjno-promocyjnych zapewniających identyfikację wizualną Projektu (logo Projektu) oraz Programu Innowacje Społeczne (szablon prezentacji multimedialnej projektu, gażety, roll-up, papier projektowy),
- redakcja treści materiałów informacyjno-promocyjnych/notatek prasowych itp. zawierających informację o źródle dofinansowania Projektu,
- emisja spotu reklamowego Projektu na telebimie.

b) Promocję w mediach

- publikacja materiałów informacyjno-promocyjnych Projektu na stronie *www* Krainy oraz *fb* Krainy oraz na stronie *www* Uniwersytetu Rzeszowskiego,
- promocja w trakcie wystąpień radiowych
- publikacja czterech raportów z badań w wersji elektronicznej z ISBN CC-BY,
- publikacja monografii w wersji elektronicznej z ISBN CC-BY.

c) Promocję w ramach wydarzeń

- organizacja konferencji rozpoczynającej projekt oraz konferencji podsumowującej fazę badawczą,
- udział w konferencjach/seminariach krajowych i międzynarodowych związanych z problematyką i celami Projektu,
- publikacja artykułów naukowych prezentujących wyniki zrealizowanych badań.

d) Nawiązanie i utrzymywanie kontaktów z Interesariuszami krajowymi

- spotkania z interesariuszami reprezentującymi instytucje krajowe,
- korespondencja za pośrednictwem poczty elektronicznej i tradycyjnej,
- organizacja cyklicznych spotkań z liderami społecznymi,
- spotkania z przedstawicielami mediów (prasa, radio).

e) Nawiązanie i utrzymywanie kontaktów z instytucjami zagranicznymi/ponadnarodowymi

- dystrybucja za pośrednictwem poczty elektronicznej materiałów anglojęzycznych opracowanych w ramach Projektu,
- spotkania z interesariuszami reprezentującymi instytucje zagraniczne/ponadnarodowe.

Należy zaznaczyć, że realizacja fazy pilotażowej uzależniona jest od wyniku walidacji fazy badawczej, która zostanie przeprowadzona przez ekspertów Narodowego Centrum Badań i Rozwoju. Ponadto założono, że po realizacji fazy badawczej i pilotażowej nastąpi faza wdrożeniowa, która umożliwi zastosowanie rezultatów Projektu w praktyce społecznej i gospodarczej do dnia 30.06.2019 r.

II. Interesariusze Projektu

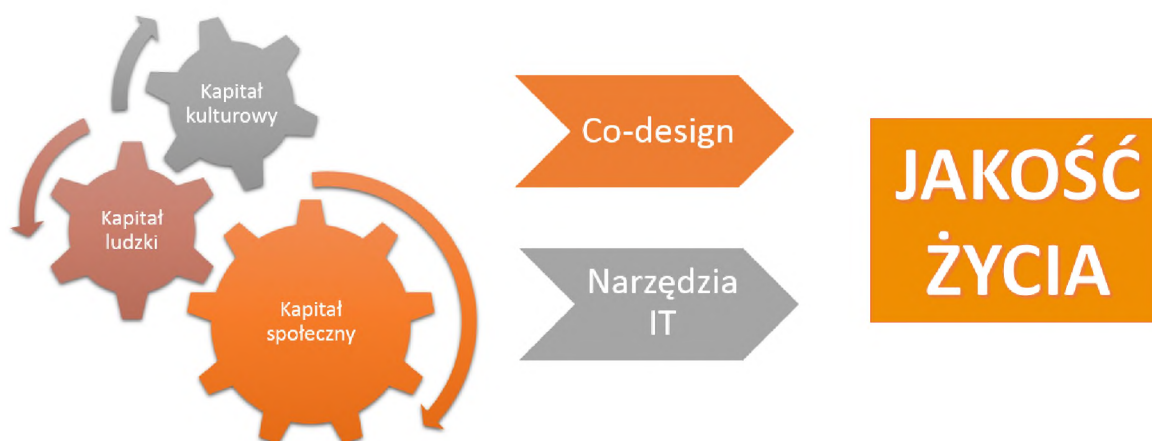

Do głównych grup Interesariuszy Projektu należą:

- a) Mieszkańcy powiatów objętych realizacją Projektu
- b) Przedsiębiorcy prowadzący działalność związaną z jakością życia
- c) Przedstawiciele samorządów w powiatach: lubaczowskim, przemyskim, ropczycko-sędziszowskim, strzyżowskim i rzeszowskim (w fazie badawczej)
- d) Przedstawiciele samorządów w województwie podkarpackim, małopolskim i lubelskim (w fazie pilotażowej i wdrożeniowej)
- e) Środowiska naukowe
- f) Organizacje pozarządowe (NGO)
- g) Liderzy społeczni (m.in. dziennikarze, nauczyciele, artyści, duchowni)
- h) Turyści
- i) Potencjalni odbiorcy usług (turystyka, zdrowie, ekotechnologie)
- j) Organizacje zagraniczne/ponadnarodowe (stowarzyszenia, przedsiębiorcy, władze lokalne)

III. Charakterystyka modelu

Rysunek 2. Główne elementy modelu

Źródło: opracowanie własne

Tabela 1. Charakterystyka głównych elementów modelu

Nazwa elementu	Krótką charakterystyka
Kapitał ludzki	Analiza najważniejszych czynników warunkujących powodzenie rozwoju lokalnego lub regionalnego pozwala na ocenę znaczenia kapitału społecznego i kapitału ludzkiego w procesie rozwoju. Powszechnie uznaje się, że na powodzenie programów rozwoju jednostek terytorialnych (gmin, powiatów, regionów) wpływają w największym stopniu m.in.: istnienie skutecznego przywództwa – inspirującego decydentów oraz zdolnego do mobilizowania zbiorowości lokalnej; szerokie współuczestnictwo wszystkich kategorii mieszkańców w podejmowanych działaniach; zdefiniowanie jasnych zasad kierunkowych oraz precyzyjną ocenę celów rozwoju regionu; zaufanie i konsensus oraz współpraca i partnerstwo publiczno-prywatne; wyczulenie na tożsamość kulturową i strukturę społeczno-polityczną regionu oraz uwzględnienie potrzeby ciągłego „dostrajania” działań do ewoluującego otoczenia oraz wyzwań globalnych i zmian strukturalnych (Łobocki 2003: 34-35). Jakość kapitału ludzkiego decydująca o sukcesie rozwojowym regionu warunkowana jest następującymi cechami: dynamiką populacji regionalnej; stanem zdrowia wyrażonym, m.in. przez średnią długość

Kapitał ludzki

życia i umieralność niemowląt; poziomem wykształcenia ludności (Regionalne zróżnicowanie kapitału ludzkiego w Polsce 2001: 7-8) oraz można by dodać jakością tego wykształcenia. Na istotność roli kapitału ludzkiego i społecznego w procesie wzrostu gospodarczego i budowania regionu konkurencyjnego wskazują rezultaty licznych badań empirycznych. W świetle tych badań to właśnie różnice w zasobach czynników endogennych (w tym kapitału ludzkiego i społecznego) decydują o utrzymujących się różnicach w poziomach rozwoju krajów i regionów. Jednym z zasadniczych zadań polityki regionalnej jest pobudzanie zasobów wewnętrznych (endogennych) regionu.

Mimo częstego używania terminu kapitał ludzki do tej pory jest on wieloznaczny. Domański stwierdza, że autorzy używający pojęcia „kapitał ludzki” stosują metodę przytaczania przykładów i operowania pojęciem w różnych kontekstach. Powoduje to z jednej strony pozostawienie dość dużego pola dla intuicyjnego odczytywania treści rozpatrywanych kategorii, a z drugiej – może być traktowane jako swoisty sposób definiowania (Domański S. R. (1993). Kapitał ludzki i wzrost gospodarczy, Warszawa). Według Marody i Giza-Poleszczuk na „kapitał ludzki” składają się takie cechy zbiorowości jak: struktura wieku populacji, umieralność, stopa urodzeń, stan zdrowia, które tworzą razem bardziej ogólną kategorię cech demograficznych. Oprócz cech demograficznych zbiorowości w skład „kapitału ludzkiego” wchodzi również umiejętności członków zbiorowości wyrażone w postaci poziomu wykształcenia, struktury zawodowej oraz stopnia zgodności struktury zawodowej z wymogami nowoczesnego rynku pracy (Giza-Poleszczuk A., Marody M. (2000). Kapitał ludzki i systemowy, w: Giza-Poleszczuk A., Marody M., Rychard A. (red.), Strategie i system. Polacy w obliczu zmiany społecznej, Warszawa). Podobnie „kapitał ludzki” definiuje Domański, stwierdzając, że jest to zasób wiedzy, umiejętności, zdrowia, energii witalnej zawarty w społeczeństwie. Zwraca uwagę jednak na ważną kwestię, że jest to zasób dany przez genetyczne cechy danej populacji raz na zawsze, ale możliwy do powiększenia drogą inwestycji zwanych inwestycjami w człowieka. Z tego spostrzeżenia płynie ważna przesłanka dla społeczności zamieszkujących peryferyjne, słabo rozwinięte regiony o możliwościach przewyciężenia niekorzystnego stanu poprzez inwestycje w ludzi – kapitał ludzki. Do ciekawego wniosku dotyczącego rozważań nad formami kapitału obecnego

Kapitał ludzki	<p>w społeczeństwie doszedł Sadowski. Stwierdza on, że „w zasobach ludzkich skumulowany jest przede wszystkim kapitał ludzki, społeczny i kulturowy” . W skład kapitału ludzkiego wchodzi wiedza (wykształcenie), umiejętności zawodowe, stan zdrowia wraz z umiejętnościami jego wykorzystania, znajomość języków obcych, obsługi komputerów, gotowość do kontaktów i związana z tym elastyczność względem różnych kultur, stylów życia (Sadowski A. (2005). Kapitał społeczny i kulturowy heterogenicznej „metropolii” wschodniego pogranicza, w: Jałowiecki B., Majer A., Szczepański M. S. (red.): Przemiany miasta. Wokół socjologii Aleksandra Wallisa, Warszawa s. 258). Na gruncie badań społecznych przyjęło się również podkreślać, że jakość kapitału ludzkiego to coś więcej niż suma cech populacji zamieszkującej region. Składają się na nią również pewne cechy socjologiczne, takie jak zdolność do tworzenia więzi społecznych, te zaś pozostają pod wpływem określonych inwestycji w człowieka. Poznanie zasobów kapitału ludzkiego jest jednym z fundamentów wiedzy potrzebnych do zastosowania podejścia opartego na co-designie oraz określenia obszarów, na których jakość życia może się opierać, a które wymagają interwencji. Komplementarność diagnozy zasobów endogennych lokalnych społeczności zapewnia innowacyjność podejścia zaproponowanego w projekcie MASIT_COD.</p>
Kapitał społeczny	<p>Wspólną cechą kapitału ludzkiego i społecznego jest geneza tych pojęć w opozycji do kapitału fizycznego. W drugiej połowie XX wieku światową myśl ekonomiczną zdominował prosty model neoklasyczny, zgodnie z którym to właśnie w nierównym wyposażeniu w kapitał fizyczny (maszyny, urządzenia, infrastrukturę, surowce) upatrywano przyczyn zróżnicowania dochodów i poziomu życia w różnych krajach i regionach. Teoria ta przewidywała także, że w długim okresie czasu poziom kapitału na mieszkańca w regionach biednych i bogatych, a zatem również osiągnąony średni dochód, będą się wyrównywać, aż do całkowitego zaniknięcia różnic (Herbst 2007). Na istotność roli kapitału ludzkiego i społecznego w procesie wzrostu gospodarczego i budowania regionu konkurencyjnego wskazują rezultaty licznych badań empirycznych. W świetle tych badań to właśnie różnice w zasobach czynników endogennych (w tym kapitału ludzkiego i społecznego) decydują o utrzymujących się różnicach w poziomach rozwoju krajów i regionów. Jednym z zasadniczych zadań polityki</p>

Kapitał społeczny	<p>regionalnej jest pobudzanie zasobów wewnętrznych (endogennych) regionu.</p> <p>Z pojęciem kapitału ludzkiego ściśle wiąże się pojęcie kapitału społecznego. Wcześniej wspomniany Sadowski stwierdza, że kapitał społeczny jest jednym z kapitałów skumulowanych w zasobach ludzkich. Koncepcja kapitału społecznego jest jedną z najczęściej używanych teorii w naukach społecznych w ostatnich latach. Jak podkreśla Alejandro Portes w ciągu ostatnich lat, pojęcie kapitału społecznego stało się punktem wyjścia do formułowania jednej z najbardziej popularnych teorii socjologicznych, która została przeniesiona do języka codziennego (Portes A. (1998). <i>Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology</i>, <i>Annual Review of Sociology</i> t. 24 s. 2). Wraz z popularnością teorii kapitału społecznego pojawiło się wiele różnych jego definicji. W literaturze podkreśla się, że szczególnie ważne dla rozwoju teorii były szczególnie trzy nazwiska: Bourdieu, Coleman i Putnam. W ujęciu Pierre Bourdieu kapitał społeczny stanowi „sumę zasobów, aktualnych i potencjalnych, które należą się jednostce lub grupie z tytułu posiadania trwałej, mniej lub bardziej zinstytucjonalizowanej sieci relacji, znajomości i wzajemnego uznania. To znaczy jest sumą kapitałów i władzy, które sieć taka może zmobilizować” (Bourdieu P., Wacquant J. D. L. (2001). <i>Zaproszenie do socjologii refleksyjnej</i>, Warszawa s. 105). Zgodnie z tym ujęciem wykorzystanie przez jednostkę potencjału zasobów kapitału społecznego zależy od dostępności i zasięgu sieci powiązań i relacji w których uczestniczy. Według Bourdieu wykorzystanie zasobów zależy od działań indywidualnych każdego człowieka, zdolności i umiejętności rozwijania otrzymanego przez jednostkę kapitału społecznego. Druga z ważnych koncepcji kapitału społecznego, autorstwa Jamesa Colemana, uchodzi za klasyczną dla całościowego, systematycznego ujęcia kapitału społecznego, określanego jako perspektywa ekonomiczna (teoria racjonalnego działania) (Bourdieu P., Wacquant J. D. L. (2001). <i>Zaproszenie do socjologii refleksyjnej</i>, Warszawa, s. 105). Coleman definiował kapitał społeczny jako „umiejętności współpracy międzyludzkiej w obrębie grup i organizacji wspólnych interesów” (Fukuyama F. (1997). <i>Zaufanie. Kapitał społeczny a droga do dobrobytu</i>, Warszawa-Wrocław, s. 20). Autorem trzeciej koncepcji, o której należy wspomnieć jest Robert Putnam. Uważany jest on powszechnie za głównego inspiratora wielkiej kariery pojęcia kapitału społecznego oraz jego głównego eksponenta</p>
--------------------------	--

Kapitał społeczny	<p>(Trutkowski C., Mandes S. (2005). Kapitał społeczny w małych miastach, Warszawa). Według Putnama na kapitał społeczny „składają się takie jakości życia stowarzyszeniowego w danym społeczeństwie, jak sieci, normy oraz zaufanie – jakości te umożliwiają członkom danego społeczeństwa zwiększenie efektywności zbiorowego działania i sprawniejsze osiągnięcie podzielanych przez nich celów” (Putnam R. (1995). Demokracja w działaniu: tradycje obywatelskie we współczesnych Włoszech, Kraków-Warszawa s. 56). Ważnym podkreślenia jest również fakt, że obserwacje Putnama dotyczące kapitału społecznego poczynione zostały we Włoszech i opierały się na obserwacji funkcjonowania i stopnia rozwoju włoskich regionów. Próbą połączenia prób definicyjnych podejmowanych przez kilkunastu autorów oraz wskazania na zarówno jednostkowy, jak i grupowy charakter kapitału społecznego jest definicja Paula Adlera i Seok-Woo Kwona. Powstała ona po przeglądzie i analizie ok. 20 różnych definicji, a brzmi następująco: „kapitał społeczny jest zasobem dla indywidualnych i zbiorowych aktorów, stworzonym dzięki układowi i zawartości sieci powiązań istniejących w ich mniej lub bardziej trwałych relacjach społecznych” (Adler P., Kwon S.W. (2000). Social Capital: The Good, the Bad and the Ugly, w: Lesser E.L. (red.), Knowledge and Social Capital: Foundations and Applications, Butterworth – Heinemann, Boston, Oxford, Auckland, Johannesburg, Melbourne, New Delhi s. 4). Znaczna część mieszkańców lokalnych społeczności nie zdaje sobie sprawy z potęgi zasobów kapitału społecznego jakie posiada, a to właśnie zaufanie społeczne, zaangażowanie w działalność na rzecz innych, poczucie podmiotowości są właśnie tymi elementami kapitału społecznego, na których można budować rozwój społeczny i ekonomiczny, a co za tym idzie trwale wpływać na jakość życia ludzi zamieszkujących dany obszar.</p>
Kapitał kulturowy	<p>W literaturze naukowej pojęcie kapitał kulturowy używane jest przede wszystkim w odwołaniu do teorii reprodukcji struktury społecznej Pierre'a Bourdieu, a rozwijanej we współpracy z Jean-Claude Passeronem. Pojęcie to jest jednak zdecydowanie szersze, gdyż kapitałem kulturowym mogą być materialne i niematerialne elementy dziedzictwa kulturowego czy przyrodniczego. W Projekcie MASIT_COD zastosowano bardzo szeroką definicję kapitału kulturowego włączając w zakres pojęciowy desygnaty, które odwoływały się do dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego</p>

Kapitał kulturowy	i wpisywały się jako walory turystyczne (wypoczynkowe, krajoznawcze) oraz związane z specjalizacją regionu (jakość życia – zdrowie, ekotechnologie).
Społeczny co-design	<p>Społeczny co-design to proces projektowania rozwiązań społecznie i gospodarczo użytecznych, służących rozwojowi lokalnemu, którego głównym uczestnikiem są sami interesariusze – użytkownicy rozwiązań. Społeczny co-design to zdecentralizowany proces wspólnego współprojektowania rzeczywistości społecznej – przekształcania istniejących lub tworzenia nowych jej elementów. Tak rozumiany co-design jest procesem, a nie jednorazowym aktem, a jego końcowy wynik podlegać może i powinien dalszym przeobrażaniom.</p> <p>W szczególności proponuje się rozumienie co-designu jako procesu opartego jednocześnie na obiektywnych badaniach naukowych (research-based co-design) i analizach subiektywnych doświadczeń interesariuszy (experience-based co-design), co ma pozwolić dobrze dopasować jego rezultaty do lokalnej specyfiki w miejscu realizacji. Proponowany model co-designu cechuje ponadto otwartość na interesariuszy i nacisk kładziony na ich podmiotowość. Stymulowanie procesu społecznego uczenia się ma w efekcie przynieść nie tylko konkretne rozwiązanie tego czy innego problemu, lecz także nawyk samodzielnego szukania rozwiązań. Całość Projektu nastawiona jest na sferę Jakości Życia, która staje się motorem rozwoju gospodarczego, stymuluje zmiany społeczne i przynosi wymierne zmiany w krajobrazie regionu.</p>
Narzędzie IT (Platforma iCommunity)	Portal SYNERGOS bazujący na koncepcji otwartej innowacji (<i>open innovation</i>), zgodnie z którą źródeł innowacji należy poszukiwać zarówno kooperując z innymi przedsiębiorstwami, jak i wykorzystując w tym procesie lokalne zbiorowości lub pojedynczych klientów. Portal umożliwi zebranie kompleksowych informacji w jednym miejscu oraz efektywne ich wyszukanie i wykorzystanie. W pierwszym etapie wdrożenia portalu pełni on przede wszystkim rolę komunikacyjną i informacyjną. Faza ta ma na celu uzyskanie odpowiedniego zasięgu portalu zarówno wśród użytkowników prywatnych, jak również firm i instytucji. W kolejnej fazie działania platformy informacje, wiedza oraz kontakty dostarczone przez partnerów Projektu posłużą do pobudzenia lokalnej aktywności przy pomocy metody co-designu. Docelowym modelem działania jest rozpowszechnianie platformy poza początkowy obszar działania.

Jakość życia	<p>Pojęcie to analizowane jest na gruncie wielu dyscyplin naukowych. Ze względu na powyższe brakuje jednoznacznej i uniwersalnej definicji jakości życia. Poszczególni badacze, w zależności od dyscypliny jaką reprezentują, koncentrują swoją uwagę przede wszystkim na aspekcie fizycznym, psychologicznym, społecznym lub zawodowym życia jednostek. Celem realizatorów Projektu jest wsparcie działań na rzecz rozwoju sektorów wpływających na jakość życia (we wszystkich w/w aspektach) w Polsce Południowo-Wschodniej oraz dla zaktywizowania środowisk lokalnych i stymulowania wzrostu gospodarczego poprzez przyspieszenie rozwoju nowoczesnej i zrównoważonej turystyki, sektora zaawansowanych usług medycznych, a także przemysłu „zielonych” technologii.</p>
---------------------	---

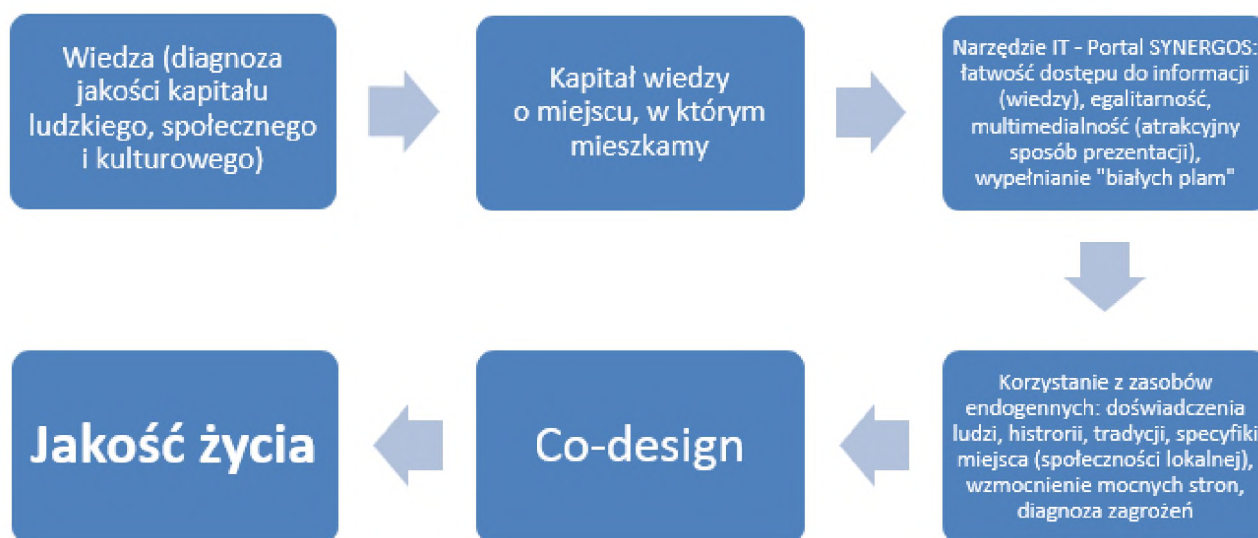
Źródło: *opracowanie własne*

IV. Funkcjonowanie modelu aktywizacji społeczności lokalnych

Poniżej zaprezentowano graficzny schemat modelu wypracowanego w ramach Projektu wraz z jego objaśnieniem. Należy zaznaczyć, że model ten jest na tyle elastyczny, że może zostać wdrożony na dowolnym obszarze dążącym do rozwoju dzięki wykorzystaniu swoich zasobów endogennych. Model składa się z dwóch zasadniczych elementów umożliwiających społeczny co-design i wzrost jakości życia mieszkańców:

- 1) Kompleksowa wiedza na temat zasobów endogennych pozyskana dzięki realizacji badań zarówno technikami ilościowymi, jaki i jakościowymi.
- 2) Narzędzie IT umożliwiające łatwy sposób pozyskiwania i generowania informacji oraz efektywną komunikację.

Rysunek 3. Funkcjonowanie modelu aktywizacji społeczności lokalnych

Źródło: opracowanie własne

Etap I – Wiedza

Na tym etapie należy dokonać diagnozy jakości kapitału ludzkiego (schemat wskaźnika JKL), społecznego (narzędzie PAPI) oraz kulturowego (inventaryzacja zasobów). Szereg badań społecznych wskazuje, że największy niewykorzystany potencjał rozwojowy społeczności lokalnych tkwi w endogennych zasobach tych społeczności. Poznanie zasobów i określenie jakości kapitału

ludzkiego pozwala prawidłowo określić te elementy kapitału ludzkiego, które mogą stanowić przewagę konkurencyjną danego miejsca oraz te elementy, które wymagają większej uwagi i inwestycji, aby mogły się stanowić przewagę w przyszłości.

Kapitał społeczny, jak pokazały między innymi badania Roberta Putnama we włoskich regionach, stanowi smar i budulec budowania trwałych relacji między mieszkańcami oraz osobami z zewnątrz (turystami, nowymi przybyszami, inwestorami). Chęć współdziałania na rzecz innych, poczucie podmiotowości, zaufanie, komunikacja i informacja stanowią podstawowe elementy kapitału społecznego. Podobnie jak w przypadku kapitału ludzkiego, poznanie zasobów i określenie jakości kapitału społecznego pozwala prawidłowo określić te elementy kapitału, które mogą stanowić przewagę konkurencyjną danego miejsca oraz te elementy, które wymagają większej uwagi i inwestycji, aby mogły się stanowić przewagę w przyszłości.

Inwentaryzacja zasobów kapitału kulturowego czyli dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego, walorów turystycznych danego miejsca (wypoczynkowych, krajoznawczych) oraz elementów związanych ze specjalizacją regionu (jakość życia – turystyka, zdrowie, ekotechnologie) pozwala określić trwałe materialne czynniki, które dzięki prawidłowemu wykorzystaniu mogą stymulować procesy rozwojowe, a co za tym idzie przyczyniać się do podnoszenia poziomu jakości życia mieszkańców.

Etap II – Kapitał wiedzy o miejscu, w którym mieszkamy

Duży wpływ na powodzenie modelu budowania strategii jakości życia ma włączenie w jego tworzenie jak największej liczby podmiotów lokalnych. Jak pokazały badania zrealizowane w ramach Projektu MASIT_COD w lokalnych społecznościach istnieje spora liczba osób i organizacji, które posiadają unikatową wiedzę na temat swojej „ojczyzny prywatnej” i chcą się nią dzielić, nie zawsze jednak mają lub dostrzegają takie możliwości. Badania społeczne wykazują, że Polska cierpi na brak wiedzy historycznej oraz bieżących informacji z poziomu lokalnego i regionalnego. Znamy historię Polski, Europy czy świata, wiemy co dzieje się w współczesnym świecie, nie mamy zaś wiedzy historycznej dotyczącej miejscowości czy regionu, w którym mieszkamy, nie znamy atrakcji kulturowych czy przyrodniczych naszej „prywatnej ojczyzny”. Włączenie lokalnych aktorów życia społecznego, liderów opinii, organizacji pozarządowych, samorządów lokalnych w proces gromadzenia i upowszechniania wiedzy o lokalnej społeczności

i jej funkcjonowaniu (wydarzeniach, nowych inwestycjach itp.) przyczynia się budowania wspólnoty oraz podnosi poziom partycypacji społecznej.

Etap III – Narzędzie IT (Portal Synergos)

Powszechnie podkreśla się, że informacja i dostęp do niej stała się jednym z najbardziej pożądanym dóbr współczesnego, zglobalizowanego świata. Cechami informacji jest łatwość dostępu do niej (powszechność), egalitarność, multimedialność (atrakcyjny sposób prezentacji) czy też łatwość tworzenia nowej wiedzy (wypełnianie białych plam). Z drugiej strony mamy również do czynienia z wielością źródeł informacji, różną ich jakością czyli chaosem informacyjnym. Jedno miejsce, które będzie zgodne z założeniami co do wymogów dotyczących informacji pozwoli ograniczyć chaos informacyjny i budować jasny, ogólnodostępny przekaz wiedzy o lokalnych społecznościach i ich zasobach.

Etap IV – Wykorzystanie zasobów endogennych

Efektywność funkcjonowania modelu zależy w dużej części od wykorzystania w jego tworzeniu endogennych zasobów społeczności, dla której jest on tworzony. Elementami, które powinny zostać wykorzystane w tym procesie są: doświadczenie mieszkańców i instytucji lokalnych (pomocne w tym są między badania FGI zrealizowane z głównymi aktorami lokalnej społeczności), lokalna historia, tradycja, specyfika miejsca – jego mocne strony, atuty (kulturowe, przyrodnicze itp.). Wykorzystanie endogennych zasobów ma służyć wzmocnieniu mocnych stron lokalnej społeczności oraz trafnemu określeniu zagrożeń i deficytów jakie przed daną społecznością stoją.

Etap V – Co-design

Spółeczny co-design polega na wspólnym, zdecentralizowanym współprojektowaniu rzeczywistości społecznej – przekształcaniu istniejących lub tworzeniu nowych jej elementów. Należy podkreślić, że tak rozumiany co-design jest procesem, a nie jednorazowym aktem, a jego końcowy wynik może i powinien podlegać dalszym przeobrażaniom. W szczególności proponuje się rozumienie co-designu jako procesu opartego jednocześnie na obiektywnych badaniach naukowych (research-based co-design) i analizach subiektywnych doświadczeń interesariuszy (experience-based co-design), co umożliwi optymalne dopasowanie jego rezultatów do lokalnej specyfiki.

Proponowany model co-designu cechuje ponadto otwartość na interesariuszy (użytkownicy rozwiązań) i nacisk kładziony na ich podmiotowość. Stymulowanie procesu społecznego uczenia się ma w efekcie przynieść nie tylko konkretne rozwiązanie tego czy innego problemu, lecz także nawyk samodzielnego szukania rozwiązań. Całość Projektu nastawiona jest na sferę Jakości Życia, która staje się motorem rozwoju gospodarczego, stymuluje zmiany społeczne i przynosi wymierne zmiany w krajobrazie regionu.

Etap VI – Jakość życia

Jakość życia jest pojęciem bardzo wieloznacznym. Poszczególni badacze, w zależności od dyscypliny jaką reprezentują, koncentrują swoją uwagę przede wszystkim na aspekcie fizycznym, psychologicznym, społecznym lub zawodowym życia jednostek. Celem realizatorów Projektu jest wsparcie działań na rzecz rozwoju sektorów wpływających na jakość życia (we wszystkich w/w aspektach) w Polsce Południowo-Wschodniej oraz dla zaktywizowania środowisk lokalnych i stymulowania wzrostu gospodarczego poprzez przyśpieszenie rozwoju nowoczesnej i zrównoważonej turystyki, sektora zaawansowanych usług medycznych, a także przemysłu „zielonych” technologii. Wieloznaczność pojęcia, a zarazem duża dowolność operacjonalizacji i wyboru desygnatów tworzących jakość życia pozwala na elastyczne i swobodne określanie tych czynników, które dla danej społeczności będą determinować jakość życia.

V. Charakterystyka procesu badawczego

Na istotność endogennych form kapitału ludzkiego, społecznego i kulturowego w procesie poprawy jakości życia mieszkańców, wzrostu gospodarczego i budowania regionu konkurencyjnego wskazują rezultaty licznych badań empirycznych. W ich świetle to właśnie różnice w zasobach czynników endogennych decydują o utrzymujących się różnicach jakości życia. Jednym z zasadniczych zadań działalności naukowej jest diagnoza oraz wskazanie narzędzi do wyzwolenia zasobów wewnętrznych (endogennych) mieszkańców danego obszaru. Skuteczna realizacja takiego zadania wymaga dogłębnych badań na temat roli i związków kapitału społecznego, kulturowego i ludzkiego jako czynników determinujących jakość życia mieszkańców. Świadomość wielowymiarowej natury związków i relacji kształtujących specyfikę regionu, subregionu czy powiatu zmusza do wyjścia poza jedną opcję metodologiczną i dostosowania całego wachlarza metod, zarówno ilościowych, jak i jakościowych do analizy problemu.

a) Indeks Jakości Kapitału Ludzkiego

Na podstawie szczegółowej analizy dostępności wskaźników statystycznych charakteryzujących bezpośrednio bądź w sposób pośredni zasób kapitału ludzkiego na szczeblu gmin przyjęto następującą koncepcję budowy indeksu jakości kapitału ludzkiego. Pierwsza kategoria wskaźników bezpośrednich nazwana została charakterystyką potencjału demograficznego obszaru, ze względu na dominującą w tej grupie rolę cech demograficznych. Druga kategoria wskaźników pośrednich opisuje aktywność społeczno-gospodarczą ludności. W ramach każdej z tych dwóch zasadniczych kategorii zostało wyodrębnionych po kilka cech lub zachowań populacji, charakteryzujących potencjał demograficzny i aktywność społeczno-gospodarczą ludności w gminach, którym można przypisać konkretne obserwowalne mierniki statystyczne. W rezultacie powstał hierarchiczny trójpoziomowy układ wskaźników. Wagi odzwierciedlają udział wskaźnika z niższego poziomu w definicji wskaźnika wyższego poziomu. Wagi na poziomie pierwszym sumują się do 100%; natomiast wagi przypisane miernikom statystycznym z poziomu drugiego i trzeciego sumują się do 100% w obrębie poszczególnych mierników danego poziomu (drugiego i trzeciego). Podstawą źródłową badania będą informacje pochodzące z Bazy Danych Lokalnych GUS (BDLR), wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 r., z rejestru REGON, danych

statystycznych Urzędu Statystycznego w Rzeszowie oraz danych PKW (Kotarski H., Kapitał ludzki i kapitał społeczny a rozwój województwa podkarpackiego, Rzeszów 2013).

Podsumowując, problematyka badania została usystematyzowana w hierarchicznie uporządkowany układ zmiennych, w którym poszczególne poziomy analizy wyznaczone zostały przez stopień agregacji mierników statystycznych opisujących jakość kapitału ludzkiego. Zmienne wykorzystane do budowy wskaźnika zostały znormalizowane i przyjmują wartości z przedziału [0,1], przy czym wartość 1 pojawia się w przypadku tej gminy, w której natężenie zjawiska jest największe zaś wartość zero pojawia się tylko w gminach, w których natężenie badanego zjawiska jest zerowe. Skonstruowany na podstawie znormalizowanych zmiennych zagregowany wskaźnik jakości kapitału ludzkiego (JKL) przyjmuje również wartości z przedziału od 0 do 1, a im jego wartość bardziej zbliżona do 1, tym wyższa jakość kapitału ludzkiego na terenie danej gminy.

b) Indeks Jakości Kapitału Społecznego

Indeks jakości kapitału społecznego zbudowany został poprzez wyróżnienie empirycznych wymiarów kapitału społecznego, w postaci następujących grup zmiennych: 1) uczestnictwo organizacyjne i jego zróżnicowanie; 2) zaufanie społeczne; 3) chęć do współdziałania społecznego; 4) informacja i komunikacja; 5) sieci społeczne; 6) poczucie podmiotowości. Pierwszą z wyróżnionych zmiennych jest uczestnictwo organizacyjne, jego zakres, intensywność i zróżnicowanie. Jego wyznacznikiem jest zakres i jakość uczestnictwa w stowarzyszeniach typu horyzontalnego, w których jednostka mniej lub bardziej formalnie uczestniczy. Pomiaru dokonuje się przez badania, w jakim stopniu członkowie rodziny uczestniczą w różnych typach organizacji społecznych, sieciach nieformalnych, oraz analizie zakresu wkładów i korzyści z nich otrzymywanych. Wymiar ten obejmuje także różnorodność i pluralizm tych grup, charakter uczestnictwa – sposób ich wewnętrznego funkcjonowania, np. schematy wyłaniania ich kierownictwa i zakres partycypacji członków w podejmowaniu decyzji. Zarazem analizuje się ich rolę w kreacji więzi pionowych i poziomych. Wskazują na to pytania o stopień pokrewieństwa członków tych stowarzyszeń i zakres upodobnienia społecznego ich członków pod względem dochodu i zawodów. Druga z wyróżnionych zmiennych to zaufanie społeczne. Głównym problemem jest w tym przypadku określenie wartości poziomu zaufania sąsiedzkiego, zaufania do głównych dostawców podstawowych usług dla gospodarstwa i osób obcych. W ramach tego aspektu

badawczego przyjęto się również do tej grupy zaliczać takie wskaźniki jak: poziomu religijności, zakresu i natężenia zjawisk dezorganizacji społecznej, czy również udział pełnych rodzin w środowisku wychowawczym i aktywność rodziców na rzecz szkoły. Trzeci aspekt to wymiar działania zbiorowego i kooperacji. Przedmiotem badań jest współdziałanie zbiorowe w sytuacjach codziennych, jak i kryzysowych, a także kwestia postrzeganych sankcji społecznych grożących w razie odmowy takiego współdziałania. Czwartą zmienną tworzy zakres informacji i komunikacji. Ten aspekt określa zakres wiedzy i poinformowania o czynnikach, które mogą pomóc w wychodzeniu z biedy. Społecznościom ubogim często brak jest właśnie wiedzy o drogach wyjścia i o dostępnej pomocy. Wymiar ten ma również istotne znaczenie dla obszarów słabiej rozwiniętych, w których często mamy do czynienia z zaburzeniem komunikacji na linii obywatele – władze. Piąty aspekt traktuje o wymiarze sieci społecznych. W ramach tego wymiaru poddaje się analizie naturę i natężenie zjawisk zachodzących we wspólnotach – podziały i zróżnicowania społeczne w nich występujące. Jako jego miary stosuje się natężenie kontaktów społecznych i ich zróżnicowanie. Ostatnia zmienna to upodmiotowienie, potencjał działania politycznego. Jednostki są wtedy upodmiotowione, jeśli mają środki do kontroli i wpływu na instytucje i procesy bezpośrednio oddziałujące na poziom ich dobrobytu. Pomiar obejmuje poczucie zadowolenia z działania instytucji władzy, przekonanie o wpływie na kluczowe instytucje i poziom zaufania do instytucji władzy w tej zbiorowości (Kotarski H., Kapitał ludzki i kapitał społeczny a rozwój województwa podkarpackiego, Rzeszów 2013, s. 33-34).

c) Indeksu Jakości Kapitału Kulturowego

Indeks jakości kapitału kulturowego zbudowany został w oparciu o diagnozę zasobów kulturowych i materialnych na poziomie poszczególnych powiatów województwa podkarpackiego. Diagnoza zasobów kulturowych i materialnych, a dokładniej jej szczegółowa analiza, pozwoliła na inwentaryzację lokalnych zasobów (materialnych i osobowych) pod kątem zrównoważonej turystyki (m.in. przyrodniczej, krajoznawczej, kulturowej, kwalifikowanej, medycznej, biznesowej i religijnej), zdrowia (ośrodków medycznych, klinik, uzdrowisk, SPA, opieki nad ludźmi starszymi, żywności ekologicznej, gospodarstw ekologicznych), eko-technologii (budownictwa ekologicznego, infrastruktury ekologicznej, „zielonej” energii, recyklingu, technologii dla turystyki i zdrowia). Ponadto zadanie miało na celu zebranie informacji na temat zasobów dziedzictwa niematerialnego.

Zebrane zostaną informacje m.in. nt. muzyki, kultury, sztuki, ludowych strojów, tańca, zwyczajów, świąt, kulinariów, a także legend, mitów i podań. Informacje zostały zebrane na podstawie wszystkich dostępnych źródeł, np. archiwalnych, wywiadów środowiskowych i innych opracowań.

d) Matryca Wiedzy Lokalnej

Metodologia badawcza opiera się głównie na zastosowaniu metody desk research, obejmującej weryfikację danych pozyskanych ze źródeł ogólnodostępnych (np. przewodniki, literatura fachowa, Internet, broszury, ulotki, zestawienia danych statystycznych oraz wzajemnej ich weryfikacji i scaleniu itp.). Badania desk research (inna stosowana nazwa to badania źródeł zastanych) mogą stanowić samodzielną technikę badawczą lub być wstępną fazą projektu poprzedzającą fazę zbierania danych pierwotnych. Dane zastane w poniższych badaniach miały charakter ilościowy i jakościowy, głównie formę danych opracowanych i rzadziej surowych. Dane posiadają wtórny sposób powstawania. Posiadają dynamikę rejestracji jednorazowej, a źródła pochodzenia danych były przeważnie publiczne, rzadziej prywatne. Korzystanie z danych zastanych jest przykładem badań niereaktywnych - metod badań zachowań społecznych, które nie wpływają na te zachowania.

Badanie składało się z dwóch etapów. Pierwszy etap obejmował badania pilotażowe, podczas których zebrano i przeanalizowano potencjał zasobów materialnych, kulturowych i organizacyjnych mających znaczenie dla rozwoju sektora jakości życia pod kątem turystyki, zdrowia i ekotechnologii dla reprezentatywnej gminy z każdego powiatu objętego projektem badawczym. Drugi etap polegał na realizacji badań właściwych, podczas których zebrano i przeanalizowano potencjał zasobów materialnych, kulturowych i organizacyjnych mających znaczenie dla rozwoju sektora jakości życia pod kątem turystyki, zdrowia i ekotechnologii we wszystkich gminach każdego z powiatów objętych projektem badawczym.

VI. Organizacja i realizacja badań

W ramach Projektu zrealizowano szeroko zakrojone badania przy zastosowaniu zarówno technik ilościowych, jak i jakościowych. W celu pozyskania materiału badawczego zastosowano następujące metody ilościowe:

a) PAPI (*Pen And Paper Interviews*)

Realizacja badania metodą PAPI polega na przeprowadzeniu przez ankietera bezpośredniego wywiadu z respondentem (twarzą w twarz) przy użyciu tradycyjnej ankiety papierowej. Metoda ta pozwala zawrzeć w kwestionariuszu dużą liczbę pytań badawczych o dużym poziomie trudności i złożoności. Jej zaletą jest także stopień dostępności respondentów i możliwość kontrolowania struktury próby badawczej. Słabymi stronami tej metody są brak możliwości wykorzystania materiałów multimedialnych, brak anonimowości respondenta, długi czas realizacji projektu badawczego, a także konieczność czasochłonnego kodowania danych do programu statystycznego, a co za tym idzie relatywnie wysoki koszt jego realizacji.

W doborze jednostek do badania posłużono się doбором losowo-warstwowo-proporcjonalnym. W pierwszym kroku dokonano podziału badanej zbiorowości na warstwy jakimi były gminy. Obszar objęty badaniem objął swym zasięgiem 42 gminy. W drugim kroku wylosowano w każdej z gmin po jednej miejscowości, pozostającej w jej granicach administracyjnych. W kroku trzecim określono proporcjonalnie do liczby dorosłych mieszkańców danej miejscowości, ich wieku oraz płci, wielkość jednostek wchodzących w skład próby badawczej. Ogółem wylosowano 2 130 jednostek do badania.

Badanie miało charakter reprezentatywny dla terenu pięciu powiatów, przy zakładanym poziomie ufności 95% (0,95) i błędzie oszacowania (błądnie maksymalnym) wynoszącym 3%. Jako sposób dotarcia do respondentów zastosowano metodę *random route*. Zastosowanie doboru respondentów metodą *random route* pozwoliło na sprawne a zarazem rzetelne z punktu widzenia metodologicznego zrealizowanie badania. Ankieter stosujący tę metodę był zobowiązany do przestrzegania następujących zasad:

- osoba dobrana metodą *random route* powinna spełniać kryteria wskazane ze względu na płeć oraz kategorię wieku (18-29 lat, 30-59 lat oraz 60 lat i więcej);

- Ankieter rozpoczyna poszukiwanie respondenta spełniającego określone kryteria traktując jako punkt startowy adres siedziby urzędu gminy lub sołtysa;
- Ankieter przemieszcza się zawsze w prawo (lub w górę w przypadku bloku). W wypadku „wyczerpania się”, dojścia do końca ulicy, na której ankieter zaczął badanie, należy skręcić w następną ulicę w prawo i powtarzać całą procedurę (w przypadku bloku ankieter przechodzi do kolejnej klatki znajdującej się po prawej stronie). Jeśli w wyniku skręcania ankieter ponownie znajdzie się na tym samym rogu, pomija ulicę pierwszą i skręca w następną przecnicę, jaka wynika z przyjętej zasady przemieszczania się w prawo. Po dojściu do granicy miejscowości wyznaczonych do realizacji badania – ankieter zawraca i nadal porusza się w wyznaczonym kierunku (w prawo);
- odwiedzenie każdego adresu ankieter jest zobowiązany odnotować;
- poprawność przemieszczania się i sposobu zrekrutowania respondenta metodą *random route* będzie przedmiotem kontroli pracy ankietera.

b) CATI (Computer Assisted Telephone Interview)

Realizacja badania metodą CATI polega na przeprowadzeniu telefonicznego wywiadu kwestionariuszowego wspomaganego komputerowo, podczas którego ankieter przez telefon zadaje pytania ankietowanemu i wpisuje jego odpowiedzi do komputera. Badanie CATI zostało przeprowadzone na próbie podmiotów zarejestrowanych w różnych bazach pozyskanych, bądź wytworzonych na potrzeby Projektu. Wielkość próby wyniosła 572 jednostki. W badaniu wykorzystano bazę podmiotów REGON, działających w trzech branżach: turystyka, zdrowie oraz eko-technologie, pozyskaną z Urzędu Statystycznego w Rzeszowie, bazę powstałą w ramach inwentaryzacji zasobów kapitału kulturowego powiatu ropczycko-sędziszowskiego, strzyżowskiego, rzeszowskiego, przemyskiego i lubaczowskiego oraz bazę podmiotów gospodarczych działających w jednej z trzech w/w branż powstałą na podstawie danych z „Panoramy Firm”. Wieloaspektowe podejście do tworzenia operatu do próby badawczej wynikało z bardzo dużych trudności w pozyskaniu danych podmiotów działających w trzech branżach objętych badaniem. Takie podejście umożliwiło objęcie badaniem dużej populacji podmiotów działających w branżach: turystyka, zdrowie oraz eko-technologie. Do realizacji badania CATI wykorzystano specjalistyczną pracownię CATI funkcjonującą w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Rzeszowskiego.

W Projekcie zastosowano następujące metody jakościowe:

a) Desk research

Realizacja badania metodą *desk research* (inna stosowana nazwa to badania źródeł zastanych) polega na analizie różnorodnych dostępnych materiałów źródłowych. Badania *desk research* mogą stanowić samodzielną technikę badawczą lub być wstępną fazą projektu poprzedzającą fazę zbierania danych pierwotnych. Na potrzeby Projektu przeprowadzono analizę danych pozyskanych ze źródeł ogólnodostępnych (zestawienia danych statystycznych GUS, przewodniki, literatura fachowa, Internet, broszury, ulotki itp.).

b) FGI (Focus Group Interview)

Realizacja badania metodą FGI polega na przeprowadzaniu przez wyszkolonego i doświadczonego moderatora dyskusji grupowej z wcześniej zaproszonymi respondentami. Jako narzędzie badawcze grupy fokusowe prowadzą do uzyskania wieloaspektowych wyjaśnień (Barbour 2010, s. 22). Istnieje wiele definicji tej metody badawczej. Jedna z nich zaproponowana przez Becka, Trombetta i Shere'a mówi, że jest to zogniskowany wywiad grupowy to nieformalna dyskusja wśród wybranych osób na określony temat odwołująca się do konkretnych sytuacji znanych tym osobom (Beck L. C. i wsp. 1986, s. 73–74). Inna Richarda A. Kruegera i Mary Anne Casey definiuje wywiad grupowy jako zogniskowaną dyskusję koncentrującą się wokół jednego tematu (Krueger i Casey 2009). Kolejna z funkcjonujących w literaturze definicji trójki autorów Evelyn Folch-Lyon, Luise de La Macorra oraz Bruce'a Schearera mówi, że jest to metoda pomocna w wyjaśnianiu tego dlaczego ludzie zachowują się tak jak się zachowują (Folch-Lyon i wsp. 1981). Podsumowując przegląd definicji można, że w definicjach kładzie się nacisk przede wszystkim na to że:

- grupa jest nieformalnym zgromadzeniem celowo dobranych osób, od których staramy się uzyskać informacje na określony temat;
- grupa jest mała, od 6 do 12 osób i jest relatywnie homogeniczna;
- grupa jest prowadzona przez wyszkolonego moderatora, którego zadaniem jest, przy pomocy przygotowanych technik i materiałów, nakłonić badanych do udzielania odpowiedzi;
- grupa fokusowa nie generuje informacji ilościowych, które mogłyby być rozszerzane na populację;

- celem zogniskowanego wywiadu grupowego jest rejestrowanie wszelkich zachowań, które w jakikolwiek sposób związane są z badanym tematem;
- zogniskowany wywiad grupowy to metoda uzyskiwania danych jakościowych;
- dane uzyskane dzięki tej metodzie są rezultatem skoncentrowanego wysiłku wszystkich uczestników badania;
- dane generowane są poprzez dyskusję grupową (Lisek-Michalska i Daniłowicz 2007, s. 16).

Wywiad jest „zogniskowany” wokół określonego tematu badawczego, podczas którego zachodzą procesy grupowe: uczestnicy nawzajem wpływają na swoje wypowiedzi, wspólnie dyskutują na podany przez moderatora temat, opowiadają o swoich doświadczeniach, kontrolują nawzajem swoje wypowiedzi, wspólnie dochodzą do wniosków. Dyskusja jest prowadzona według opracowanego wcześniej scenariusza wywiadu, opisującego cele każdego etapu badania (czyli jakie informacje chce się uzyskać podczas każdego etapu dyskusji). Czasem zawierające także dosłowne brzmienia pytań, które będą zadawane uczestnikom badania.

Przebieg dyskusji jest zwykle nagrywany na dyktafon i/ lub video, może być także obserwowany przez lustro weneckie przez osoby znajdujące się w przyległym pokoju, transmisję video lub transmisję za pomocą Internetu. W badaniu fokusowym popularne jest stosowanie technik projekcyjnych przez moderatora w celu stymulacji dyskusji i obserwacji reakcji uczestników.

Podczas zogniskowanego wywiadu grupowego wykorzystana zostanie również burza mózgów. „Burza mózgów” należy do technik kreatywnych i interaktywnych, która umożliwi szybkie gromadzenie wielu pomysłów i zespołowe rozwiązanie postawionego problemu.

Zogniskowane wywiady grupowe (FGI) zostały przeprowadzone w każdym powiecie, w którym realizowane było badanie z lokalnymi liderami – głównymi aktorami życia społecznego (społecznicy, nauczyciele, dziennikarze itp.), pracodawcami MŚP, przedstawicielami lokalnych organizacji społecznych (NGO) oraz przedstawicielami władz lokalnych. Łącznie zrealizowano pięć zogniskowanych wywiadów grupowych, po jednym w każdym powiecie.

c) Dyskusja panelowa

W ramach badania jakościowego zdecydowano się również na zastosowanie moderowanej dyskusji ekspertów, która została przeprowadzona pod koniec realizacji fazy badawczej. W trakcie moderowanej dyskusji ekspertów zaprezentowano pierwsze wyniki analiz oraz propozycje

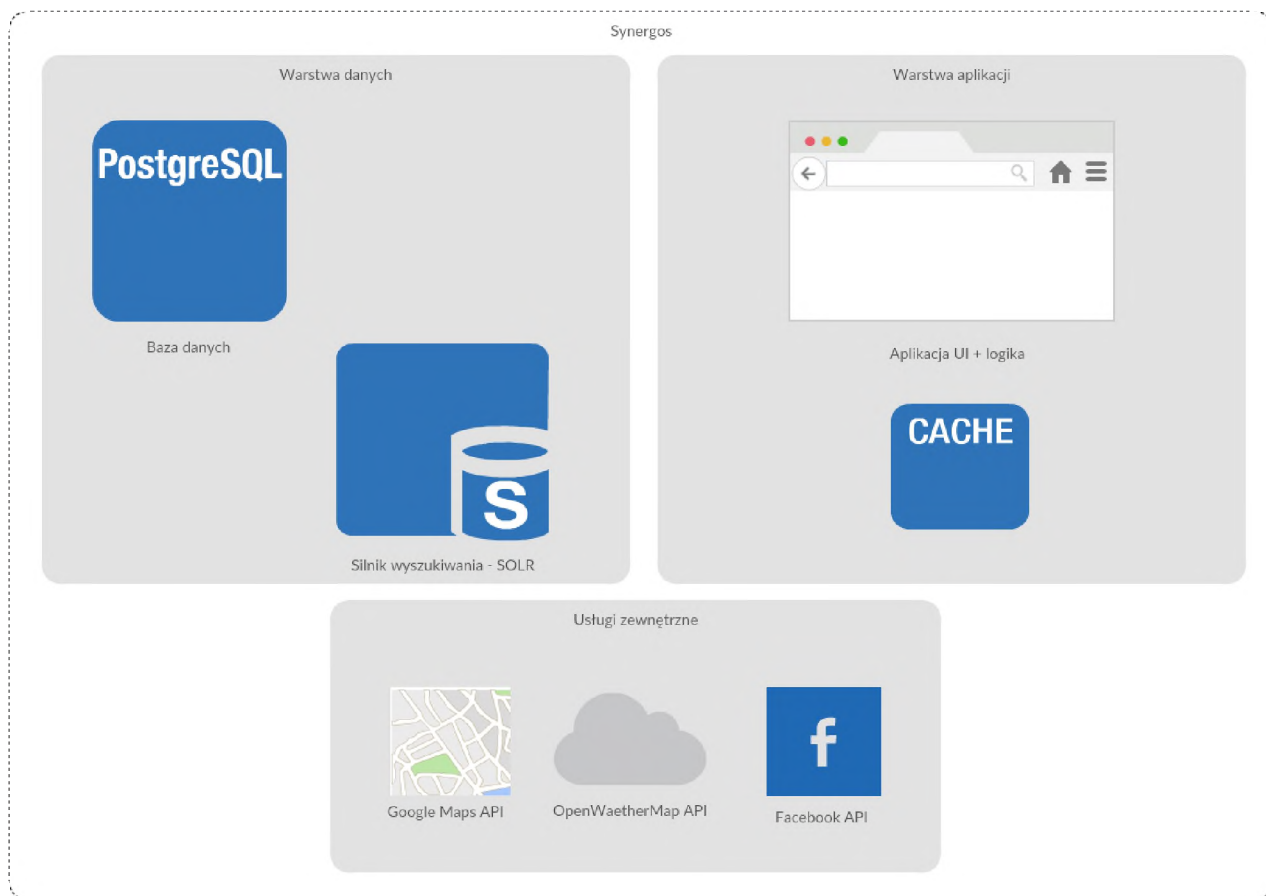

wniosków płynących z badań. W dyskusji wzięli udział przedstawiciele lokalnych samorządów, organizacji pozarządowych, uczelni wyższych, pracodawców oraz lokalni liderzy.

VII. Charakterystyka techniczna narzędzia IT

a) Architektura systemu

Rysunek 4. Architektura systemu

Architektura systemu podzielona jest na trzy umowne warstwy:

- Warstwa danych -
składa się na nią baza danych PostgreSQL oraz silnik wyszukiwania SOLR.
- Warstwa aplikacji -
zawiera interfejs użytkownika, logikę działania oraz wbudowany system cache.
- Warstwa usług zewnętrznych -
na tę warstwę składają się usługi zewnętrzne (Google Maps, OpenWeatherMap, Facebook),
do których łączy się aplikacja w celu polepszenia jakości świadczonej usługi.

Każda z technologii użytych w poszczególnych warstwach opisana została w punkcie poniżej.

b) Opis wybranych technologii

- **Composer**

Narzędzie przeznaczone dla języka PHP pozwalające zarządzać pakietami i zależnościami w projekcie. Composer rozwiązuje sporo problemów związanych z wersjami i zależnościami między bibliotekami w projekcie. Zapewnia odpowiednią standaryzację formatu zarządzania, pozwala szybko i łatwo ją modyfikować. Do poprawnego działania Composera niezbędny jest PHP w wersji minimum 5.3.2. Więcej informacji można uzyskać na stronie: <https://getcomposer.org/>.

- **PHP 5.6**

Język wysokiego poziomu używany do tworzenia aplikacji internetowych, który może być również stosowany do przetwarzania danych z poziomu wiersza poleceń. Posiada bardzo bogate zaplecze rozwijanych bibliotek, społeczności skupionej wokół rozwijanego języka. Podstawowy element warstwy aplikacji systemu Synergos. Jednym z wiodących frameworków PHP jest opisany w kolejnym punkcie framework Yii. Więcej informacji można uzyskać na stronie: <https://php.net/>.

- **Yii Framework 2.0.9**

Bardzo wydajny, szybki, lekki framework PHP oparty na komponentach stosowany zarówno w aplikacjach małej i wielkiej skali. Świetnie nadaje się do tworzenia dużych portali, systemów e-commerce, cms-ów itp. Jak większość dzisiejszych frameworków, Yii jest obiektowy, oparty o architekturę MVC (ang. Model-View-Controller), ale przewyższa inne popularne frameworki PHP pod względem wydajności. Posiada bardzo dobre narzędzia do automatycznego generowania kodu, czym mocno przyśpiesza proces tworzenia warstwy aplikacji. Duża liczba bibliotek sprawia, że Yii może zostać użyty do utworzenia praktycznie dowolnego rodzaju aplikacji. Do uruchomienia Yii niezbędny jest PHP w wersji 5.1 lub wyższej. Więcej informacji można uzyskać na stronie: <http://www.yiiframework.com>.

- **PostgreSQL 9.4.4**

Zaawansowany, niezawodny system obiektowo-relacyjnych baz danych. Dostępny dla głównych systemów operacyjnych. Posiada pełne wsparcie dla kluczy obcych, wyzwalaczy, procedur. Pozwala zachować niezawodność, integralność i poprawność danych w dużych systemach informatycznych. Jeden z najpopularniejszych wolnodostępnych systemów RDBMS (ang. Relational Database Management System) z ogromną społecznością skupioną wokół niego. Interakcja z systemem odbywa się za pomocą języka zapytań SQL. W systemie Synergos nadrzędny element warstwy danych. Więcej informacji na temat PostgreSQL znaleźć można na stronie: <https://www.postgresql.org/>.

- **Apache HTTP Server 2**

Wielowątkowy serwer HTTP, jeden z najbardziej popularnych stosowany w hostingu aplikacji internetowych. Funkcjonalność serwera można rozszerzać za pomocą szeregu modułów, (m.in. url rewriting użytego w aplikacji Synergos). Obok PHP, podstawowy element warstwy aplikacji. Posiada bogatą dokumentację oraz szerokie wsparcie społeczności developerów. Więcej informacji na stronie: <https://httpd.apache.org/>.

- **Apache Solr 6**

Wydajna platforma wyszukiwania pełnotekstowego (ang. full-text search) bazująca na bibliotece Apache Lucene. Solr napisany jest w Javie i do jego uruchomienia niezbędne jest posiadanie serwera HTTP dla Javy. W projekcie zastosowano Jetty, lekki serwer www, rozpowszechniany na licencji Apache 2.0. Do komunikacji z Solr-em używana jest biblioteka Solarium w wersji 3.6, która pozwala współpracować z mechanizmem wyszukiwawczym nie znając jego szczegółów implementacji. Dzięki zastosowaniu Solr-a można uzyskać bardzo dobre efekty wyszukiwania treści w języku polskim. Cel ten uzyskamy m.in. stosując bibliotekę Morfologik 2.1.0, pozwala ona przetworzyć indeksowany tekst do jego wersji podstawowej i także tej używać w procesie wyszukiwania. Mechanizm Solr-a występujący w warstwie danych pozwala serwować bardziej pożądane informacje zainteresowanemu użytkownikowi. Więcej o Solr można dowiedzieć się na stronie: <http://lucene.apache.org/solr/>.

- **jQuery 2.2.4**

Jedną z najpopularniejszych (o ile nie najpopularniejszą) bibliotek (framework) języka JavaScript. Lekka, łatwa w użyciu ułatwiająca manipulację drzewem DOM (Document Object Model) w warstwie aplikacji. Pozwala tworzyć interesujące efekty wizualne, animacje, przyspiesza interakcję z użytkownikiem (m.in. stosując mechanizm asynchronicznych zapytań). Biblioteka posiada ogromną ilość pluginów rozszerzających jej zachowanie. Więcej informacji można uzyskać na stronie: <https://jquery.com/>.

- **CSS (ang. Cascading Style Sheets)**

Język służący do opisu wyglądu warstwy aplikacji strony internetowej. Lista dyrektyw ustalająca w jaki sposób ma zostać wyświetlona zawartość strony. Zastosowanie CSS nadaje aplikacji wygląd, który można łatwo zmieniać w zależności od potrzeb (m.in. tworzenie wersji kontrastowych, powiększanie czcionki).

- **Bootstrap 3.3.5**

Framework HTML, CSS i JS (JavaScript) rozwijany przez developerów Twittera. Ułatwia pracę nad responsywną wersją aplikacji. Pozwala przyspieszyć implementację rozwiązania (warstwy aplikacji), przez zastosowanie przetestowanych i dobrze udokumentowanych modułów. Więcej informacji można uzyskać na stronie: <http://getbootstrap.com/>.

- **Google Maps API 3**

Umożliwia korzystanie z usług zewnętrznych (dostarczanych przez Google) do generowania map na stronie. Zaawansowane możliwości Google Maps API pozwalają tworzyć mapy zawierające zaznaczone markery, obszary czy drogi. Więcej informacji można uzyskać na stronie: <https://developers.google.com/maps/documentation/javascript/>.

- **OpenWeatherMap API**

Pozwala pobrać informacje o pogodzie w określonym regionie. Jak wspomniano wcześniej w Synergos występuje w warstwie usług zewnętrznych. Więcej informacji można uzyskać na stronie: <http://openweathermap.org/api>.

- **Facebook API**

Powiązanie i udostępnianie treści dla społeczności Facebook-a. Pozwala udostępniać treści własnej witryny dużej liczbie odbiorców (warstwa usług zewnętrznych Synergos). Więcej informacji na stronie: <https://developers.facebook.com/>.

- **Mercurial**

System kontroli wersji cechujący się dużą wydajnością, skalowalnością oraz zaawansowanymi możliwościami. Umożliwia wygodną pracę zespołowi programistów w czasie rozwijania aplikacji. Więcej informacji można uzyskać na stronie: <https://www.mercurial-scm.org/>.

c) Struktura indexu Synergos (Apache Solr 6.0)

Tabela 2. Struktura indexu Synergos (Apache Solr 6.0)

Nazwa pola	Opis pola
key	Unikalny identyfikator rekordu w Solr. Tworzony na podstawie dwóch pól: type i id .
id	Unikalny identyfikator rekordu w obrębie swojego typu.
type	Typ rekordu, np. INSTITUTION, GALLERY, FORUM itp.
active	Flaga widoczności rekordu. 1 – widoczne dla wszystkich, 0 – widoczne tylko dla właścicieli rekordów, użytkowników z odpowiednimi uprawnieniami
name	Nazwa obiektu
teaser	Skrócony opis obiektu tzw. „zajawka”
desc	Pełna treść opisu
address	Lokalizacja obiektu (m. in. kod pocztowy, poczta, ulica)
district	Kod powiatu przypisany do obiektu
canton	Gmina występowania obiektu
url	Pole pomocnicze zawierające unikalną część url-a

photo	Identyfikator zdjęcia charakterystycznego. Unikalny klucz, bez rozszerzenia. Każdy typ obiektu może posiadać różny zbiór rozmiarów zdjęć
photo_ext	Typ zdjęcia, rozszerzenie
photo_folder	Folder ze zdjęciem. Zdjęcia tworzone są w folderach dziennych, w kilku rozmiarach
user	Identyfikator użytkownika, który utworzył rekord
owner	Identyfikator właściciela. Użytkownik który utworzył rekord lub do którego został przypisany obiekt
add_time	Data i czas dodania
edit_time	Data i czas edycji
start_time	Pole pomocnicze dla wydarzeń. Data i czas rozpoczęcia wydarzenia
end_time	Pole pomocnicze dla wydarzeń. Data i czas zakończenia wydarzenia
start_end	Pole pomocnicze do wyszukiwania wydarzeń.
category	Kategoria obiektu. Występują różne słowniki w zależności od typu obiektu
latlon	Współrzędne geograficzne zapisane w formacie WGS84.
suggest_ngram	Pole pomocnicze, używane do tworzenia podpowiedzi.
Suggest	Pole pomocnicze, używane do tworzenia podpowiedzi.
text	Pole pomocnicze do wyszukiwania
*_coordinate	Pole pomocnicze dla pola latlon.
*_d	Pomocnicze pola dynamiczne, przechowywanie danych charakterystycznych ze względu na typ
*_m	Pomocnicze pola dynamiczne, przechowywanie danych charakterystycznych ze względu na typ

Pola zaznaczone na czerwono są wymagane i muszą być zdefiniowane w każdym rekordzie.

d) Plan wdrożenia powiatu

1. Utworzenie nowego powiatu w bazie danych poprzez uzupełnienie wymaganych pól:

- identyfikator powiatu,
- nazwa powiatu,

- klucz powiatu – skonwertowana nazwa,
- herb powiatu – nie jest wymagany, aczkolwiek zalecane jest ustawienie herbu ze względu na jego liczne wystąpienia w portalu,
- uzupełnienie zdjęć będących tłem nagłówka każdej podstrony dotyczącej powiatu.

2. Utworzenie listy gmin dla powiatu poprzez uzupełnienie wymaganych pól:

- identyfikator gminy,
- nazwa gminy,
- klucz gminy – skonwertowana nazwa.

3. Aktualizacja mapy

Należy zaktualizować mapę na stronie głównej. Proces ten może odbywać się w dwóch wariantach w zależności od tego czy w danym momencie w systemie istnieje powiat będący w tym samym województwie co powiat wdrażany czy też nie ma takiej jednostki.

Wariant I.

Aktywowanie istniejącego powiatu na mapie oraz na liście powiatów w danym województwie.

Wariant II.

Wygenerowanie nowej mapy uwzględniającej województwo w którym mieści się wdrażany powiat. Mapa utworzona jest w formacie *svg*.

4. Rola moderatora

Utworzenie nowej roli o nazwie złożonej z klucza powiatu (patrz pkt. 1) oraz sufiksu *Mod* (np. *rzeszowskiMod*). Rola taka będzie przypisana do moderatora powiatu który będzie posiadał uprawnienia będące odzwierciedleniem roli administratora z ograniczeniem do wdrażanego powiatu.

5. Pierwszy użytkownik

Utworzenie użytkownika z rolą opisaną w punkcie czwartym.

6. Dodanie podstawowych treści

Przed aktywacją powiatu powinno się dodać przynajmniej po kilka obiektów do następujących obszarów: walory regionu, instytucje oraz atrakcje. Następnie wykorzystując wprowadzone dane należy skomponować ofertę turystyczną prezentowaną na stronie głównej powiatu. Opcjonalnie można również dodać minimum treści w sekcji z wydarzeniami oraz galerią. Jednakże te obszary nie są kluczowe dla funkcjonowania portalu.

7. Aktywacja powiatu

Końcowy etap to włączenie widoczności powiatu w portalu. Jest to czynność którą może zrobić jedynie główny administrator po wcześniejszym upewnieniu się, że wszystkie wymagane dane są wprowadzone.

8. Uwagi

Punkty od 1 do 6 są niezbędne i powinny być wykonywane równolegle w tym sensie, wdrożenie można uznać za zakończone tylko i wyłącznie po wykonaniu czynności z punktu siódmego jako ostatniej w procesie.

VIII. Możliwości wykorzystania wyników przeprowadzonych badań oraz zastosowania modelu w praktyce

Zastosowanie trzech metodyk budowy indeksów posłużyło do pozyskania wiedzy pomocnej do tworzenia produktów, procesów i usług oddziałujących na jakość życia mieszkańców (realizacja 1 celu szczegółowego). Metodyki zastosowania indeksu jakości kapitału ludzkiego, społecznego i kulturowego pozwoliły na określenie deficytów endogennych zasobów. Określenie obszarów wymagających działań pobudzających ukryte zasoby endogennych kapitałów przyczyni się do zaangażowania w proces projektowania produktów, procesów i usług wielu interesariuszy, co doprowadzi do wzrostu współpracy międzysektorowej i innowacyjności (realizacja 2 celu szczegółowego). Opracowanie metodyki indeksu jakości kapitału kulturowego pozwoliło na stworzenie procedury diagnozy zasobów kulturowych i materialnych na poziomie powiatów (realizacja 3 celu szczegółowego). Metodyka budowy indeksów jakości kapitału ludzkiego, społecznego oraz kulturowego posłużyła do opracowania metodyki projektowania produktów, usług i rozwiązań organizacyjnych angażującej użytkowników sektora jakości życia (co-design realizowany poprzez narzędzie IT). Poznanie endogennych zasobów kapitałów jest niezbędne do efektywnego włączenia wszystkich podmiotów w proces społecznego co-designu (realizacja 4 celu szczegółowego).

Wiedza zebrana w ramach fazy badawczej Projektu pozwoliła ponadto na:

- Ukazanie potencjału turystycznego poprzez nawiązywanie do historii i wielokulturowej tradycji wzmacnianej przez przygraniczność regionu/powiatu/województwa.
- Ukazanie doskonałych warunków do rozwoju turystyki kulturowej (6 obiektów na liście UNESCO w woj. Podkarpackim).
- Wskazanie na turystykę zdrowotną, turystykę przyrodniczą i turystykę wiejską, która oprócz zróżnicowanych form noclegu i wyżywienia, w tym tradycyjnego i ekologicznego, oferuje również liczne atrakcje służące poprawie zdrowia i samopoczucia.
- Identyfikację nowych produktów sektora jakości życia możliwych do implementacji w powiatach objętych badaniem oraz podobnych im pod kątem społeczno-kulturowo-ekonomiczno-gospodarczym – awioturystyka.

- Wzrost wiedzy o swojej „małej ojczyźnie” u interesariuszy projektu, z którymi prowadzono wywiady, spotkania fokusowe, spotkania upowszechniające rezultaty projektu, dla których zorganizowano 2 konferencje i panel ekspercki.
- Wzrost wiedzy o potencjale badanego obszaru u interesariuszy projektu dzięki upowszechnieniu monografii, raportów z badań i niniejszego modelu.

Należy podkreślić, że wiedza zdobyta dzięki zastosowaniu indeksów jakości kapitału ludzkiego, społecznego i kulturowego posłużyła do zbudowania Matrycy Wiedzy Lokalnej (MWL). Dane z MWL dostępne za pomocą portalu SYNERGOS mogą zostać wykorzystane, m.in.: do promowania powiatów, rozwoju ich funkcji, propagowania zdrowego stylu życia w harmonii z przyrodą, zachowania zasobów przyrody i rdzennej kultury społeczności lokalnych, kreowania nowych źródeł dochodów miejscowej ludności, projektowania produktów, procesów i usług oraz zmiany mentalności społecznej mieszkańców.

W fazie pilotażowej Projektu planowane są intensywne działania upowszechniające mające na celu wzrost świadomości Interesariuszy na temat możliwości wykorzystania portalu Synergos poprzez ukazanie korzyści jakie mogą osiągnąć (zwiększenie skuteczności przedsięwzięcia poprzez zrozumienie, iż każda ze stron będzie bardziej zmotywowana, gdy otrzyma bezpośrednie korzyści). Zaangażowanie w proces współpracy szerokiej grupy Interesariuszy będzie skutkowało wyzwoleniem potencjału endogennego i zapewni efekt synergii.

Tabela 3. Korzyści Interesariuszy Projektu

INTERESARIUSZE	GŁÓWNE KORZYŚCI
Mieszkańcy	Nowe miejsca pracy (możliwość aktywizacji zawodowej), aktywizacja społeczna, wydobycie z bezradności i stworzenie nowych perspektyw na życie, wzrost poziomu kapitału społecznego.
Przedsiębiorcy	Stworzenie mechanizmu sprzyjającego tworzeniu komplementarnej (nie konkurującej ze sobą) oferty, gdzie każdy z przedsiębiorców prezentuje swoją ofertę a suma ofert tworzy unikatowy produkt lub usługę. Poszerzenie grona potencjalnych odbiorców produktów lub usług (wzrost obrotów dzięki obecności na portalu). Wzrost aktywności na

	rzecz lokalnych społeczności. Pozyskanie informacji o możliwości zlokalizowaniu inwestycji.
Samorządy	Promocja miejscowości, napływ inwestorów, zmniejszenie bezrobocia, wzrost wpływów z podatków, ograniczenie patologii społecznych, możliwość podjęcia nowych inicjatyw międzysektorowych.
Naukowcy	Dostęp do: baz danych zebranych w ramach Projektu, publikacji naukowych (raporty, monografia, artykuły), możliwość prowadzenia badań porównawczych.
NGO	Upowszechnienie organizowanych inicjatyw, możliwość nawiązania współpracy ponadnarodowej, możliwość podjęcia nowych inicjatyw międzysektorowych.
Liderzy społeczni	Możliwość zaangażowania się na rzecz lokalnej społeczności poprzez dołączenie do „Rady ekspertów”, możliwość popularyzacji swoich osiągnięć, zainteresowań.
Turyści	Optymalizacja dostępu do informacji nt. oferty turystyczno-noclegowej, możliwość rezerwacji miejsc noclegowych, biletów, dostęp do rabatów, promocji.
Potencjalni odbiorcy usług	Optymalizacja dostępu do informacji na temat dostępnej oferty dot. ekotechnologii czy zdrowia.
Organizacje międzynarodowe	Wzrost wiedzy nt. potencjału południowo-wschodniej Polski, ułatwienie kooperacji z przedsiębiorcami, samorządami, NGO z regionu.

Źródło: *opracowanie własne*

Portal Synergos będzie bardzo pożyteczny w testowaniu najbardziej skutecznych rozwiązań promocyjnych wdrażanych za pomocą narzędzi ICT. W realnym środowisku zostaną sprawdzone różnorodne rozwiązania komunikacyjne i promocyjne. Najlepsze i sprawdzone rozwiązania zostaną następnie zastosowane w praktyce i przyczynią się do zwiększenia skuteczności komunikacji.

Przykładem obrazującym potencjał rezultatów Projektu jest koncepcja wykorzystania infrastruktury turystycznej oraz lokalnych lotnisk i lądowisk do stworzenia sieci awioturystycznej w Polsce Południowo – Wschodniej, począwszy od Województwa Podkarpackiego. Zarówno zidentyfikowana, istniejąca już baza turystyczna, jak i rosnąca liczba miejsc nadających się do korzystania przez lotnictwo ogólne (ang. General Aviation - GA), stanowią mocną podstawę do

połączenia ich w sieć współpracy biznesowej poprzez kompleksowe działania, do których mogłyby należeć:

- powiązanie istniejących lotnisk i lądowisk z ofertą usług turystycznych,
- tworzenie nowych usług i atrakcji w obrębie istniejących lądowisk,
- tworzenie nowych lądowisk przy obiektach turystycznych,
- powiązanie sieci awioturystycznej z międzynarodowym portem lotniczym Rzeszów-Jasionka,
- utworzenie terminalu General Aviation na lotniskach w Rzeszowie i Krośnie,
- uruchomienie linii taksówek powietrznych,
- rozwój firm oferujących wynajem lekkich i ultralekkich samolotów oraz szkoleń pilotów GA,
- tworzenie i rozwój gospodarstw awioturystycznych na bazie gospodarstw agroturystycznych.

Gospodarstwa agroturystyczne mogą stać się charakterystycznym elementem bazy noclegowej Polski Południowo-Wschodniej. Jednak czymś co mogłoby je wyróżnić spośród innych tego typu miejsc w kraju, mogłaby być oferta zakwaterowania skierowana do załóg samolotów lekkich i ultralekkich. Mógłby to być unikatowy produkt turystyczny, który pozwoliłby właścicielom gospodarstw zwiększyć dochody, a użytkownikom samolotów turystycznych skorzystać z uroków miejsc położonych z dala od zgiełku miast. Usługi dedykowane pilotom i załogom wykraczałyby poza standardowe, oferowane pozostałym gościom.

Gospodarstwo awioturystyczne, oprócz świadczenia podstawowych usług noclegowych, żywieniowych, rozrywkowych, rekreacyjnych i edukacyjnych powinno być przystosowane do przyjęcia samolotów lekkich lub ultralekkich. Oznacza to przygotowanie miejsca przyziemienia oraz miejsca postoju dla wyżej wspomnianych maszyn. Gospodarstwa agroturystyczne często dysponują pomieszczeniami, które mogą być przeznaczone na imprezy okolicznościowe lub organizowanie konferencji, spotkań firmowych itd. Jest to dodatkowe źródło przychodu, które zmniejsza problem sezonowości w tych obiektach. W przypadku gospodarstw awioturystycznych, które zdecydują się na budowę hangaru lub przeznaczą na ten cel budynek gospodarczy, istnieje możliwość oferowania imprez w niestandardowym miejscu i formie dzięki wykorzystaniu na te cele infrastruktury stworzonej na potrzeby obsługi lekkich lub ultralekkich samolotów. Podobnie można

wykorzystać obszar miejsca lądowania. Wyrównany teren lądowiska łatwo jest przeznaczyć na organizowanie różnego rodzaju pikników, festynów, pokazów strażackich, co może stanowić również cenny potencjał do zwiększenia możliwości współpracy z gminą lub innymi lokalnymi społecznościami.

Rezerwacja noclegu z jednoczesną rezerwacją miejsca postojowego na samolot turystyczny mogłoby się odbywać poprzez system udostępniony na portalu internetowym Synergos. Warto pamiętać, że w gospodarstwach agroturystycznych spotyka się specyficzną formę zapłaty, która polega na pomocy w gospodarstwie poprzez wykonywanie określonych przez właściciela prac. W przypadku gospodarstw awioturystycznych mogłaby to być np. praca związana z utrzymaniem obszaru lądowiska. Taka forma mogłaby częściowo pokryć koszty świadczonych turystom usług. Kolejnym pomysłem na rozliczenie się za udzielone noclegi może być coraz bardziej popularny tzw. Couch Surfing. W zamian za możliwość darmowego przenocowania u kogoś, można zaoferować swoje mieszkanie lub gotowość do oprowadzenia po swoim mieście tej samej lub każdej innej osobie. Poprzez działalność portalu Synergos można byłoby wymienić się z innymi użytkownikami miejscem noclegu. CouchSurfing można by także połączyć z pomocą przy pracy za nocleg itp. Dużą zaletą przybywania turystów samolotami turystycznymi jest fakt, iż przez ograniczoną ładowność maszyn nie mogą oni zabrać ze sobą większych rzeczy, z których mogliby korzystać na miejscu. Piloci i pasażerowie zmuszeni są zatem do korzystania z usług i towarów oferowanych przez lokalnych mieszkańców - jedzenia, noclegu, środków transportu lokalnego itp. Stwarza to wymierne korzyści dla mieszkańców odwiedzanego miejsca, którzy mają pośrednią lub bezpośrednią styczność z osobami przylatującymi i mogą im te dobra zapewnić.

Turystyka lotnicza mogłaby się stać nową wizytówką turystyki kwalifikowanej Województwa Podkarpackiego, wpisującą się w inteligentną specjalizację regionu. Turystyka kwalifikowana uznawana jest za najwyższą formę specjalizacji turystycznej. Uprawianie jej wymaga specjalnego przygotowania psychofizycznego, zahartowania na trudy, umiejętności zachowywania się w środowisku naturalnym i w obiektach turystycznych, a w niektórych przypadkach potwierdzonej przez właściwe organizacje umiejętności posługiwania się sprzętem turystycznym, głównie lokomocyjnym (np. licencji pilota turystycznego lub uprawnień do pilotowania samolotów ultralekkich itp). Utworzenie sieci awioturystycznej przełożyłoby się też na rozwój relacji biznesowych i zwiększenie zatrudnienia w regionie, zarówno w firmach zaangażowanych

bezpośrednio w obsługę gości, jak również w przedsiębiorstwach i instytucjach zajmujących się szkoleniem personelu lotniczego oraz produkcją, serwisem i remontami statków powietrznych, które korzystałyby z dostępnej infrastruktury.

Poniżej wymienione zostały zarejestrowane lotniska i lądowiska cywilne znajdujące się w Województwie Podkarpackim: Rzeszów (EPRJ), Rzeszów (EPRZ), Iwonicz, Krosno, Turbia, Mielec, Bezmiechowa, Laszki, Arłamów, Stara Wieś, Jasło, Sanok, Dolina Ruchlinu, Weremeń, Żernica. Oprócz nich istnieją również lądowiska nieewidencjonowane. W trakcie dalszych etapów realizacji Projektu MASIT_COD planowane jest nawiązanie kontaktu z właścicielami lub zarządzającymi lotnisk i lądowisk w regionie w celu zapoznania ich z ideą stworzenia sieci awioturystycznej w Polsce Południowo – Wschodniej, przedstawienia funkcjonalności portalu Synergos, które mogłyby wspierać tę inicjatywę oraz uzyskania informacji o potencjalnym zainteresowaniu udziałem w przedsięwzięciu.

Spis tabel i rysunków

Tabela 1. Charakterystyka głównych elementów modelu.....	10
Tabela 2. Struktura indexu Synergos (Apache Solr 6.0).....	34
Tabela 3. Korzyści Interesariuszy Projektu.....	39
Rysunek 1. Obszar realizacji Projektu	5
Rysunek 2. Główne elementy modelu	10
Rysunek 3. Funkcjonowanie modelu aktywizacji społeczności lokalnych	17
Rysunek 4. Architektura systemu	30

Załączniki

1. Metodologia budowy indeksu jakości kapitału ludzkiego
2. Metodologia budowy indeksu jakości kapitału społecznego
3. Metodologia budowy indeksu jakości kapitału kulturowego
4. Metodologia tworzenia kompleksowej bazy zasobów materialnych, kulturowych i organizacyjnych na poziomie lokalnym (Matryca Wiedzy Lokalnej)
5. Wzór narzędzia badawczego do badań PAPI
6. Wzór narzędzia badawczego do badań CATI
7. Wzór narzędzia badawczego do badań FGI
8. Wzór narzędzia badawczego do badań do tworzenia kompleksowej bazy zasobów materialnych, kulturowych i organizacyjnych na poziomie lokalnym
9. Kotarski H., Gałkowski J. P., Żegleń P., Herbert J., *Synergia wybranych kapitałów Podkarpacia. Narzędzia aktywizacji społeczności lokalnych przez co-design*, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów 2016.
10. Kotarski H., *Raport z badań przeprowadzonych techniką CAPI*, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów 2016.
11. Kotarski H., *Raport z badań przeprowadzonych techniką CATI*, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów 2016.
12. Kotarski H., *Raport z badań przeprowadzonych techniką FGI*, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów 2016.
13. Żegleń P., Herbert J., *Raport z inwentaryzacji obiektów w kategoriach: zdrowie, turystyka, ekotechnologie w pięciu powiatach Województwa Podkarpackiego*, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów 2016.
14. Instrukcja obsługi Portalu Synergos.